

Vadászati és vadgazdálkodási szemléletformálás családok és gyermekek körében

(Formation of Hunting and Game Management Attitudes
among Families and Children)

Mesterházy Helga*

Soproni Egyetem
Roth Gyula Erdészeti- és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola,
Erdő- és Környezetpedagógia Program

Kivonat

A gyermek képeken, történeteken és meséken keresztül ismerkedik az őt körülvevő világgal, ami által érzelmi közelségbe kerül a természeti környezettel. Pozitív viszonyulása a természeti környezetéhez élményeken alapul. Ebben a folyamatban segítségére van a szülő és a pedagógus is. A nevelők szerepe elengedhetetlen, hiszen az érzelmek mellett ismereteket és cselekvéssorokat adnak át a gyermekeknek, fő hangsúlyt a személyes megtapasztalásra helyezve.

A vadász mint személy a mesékben pozitív alakként van jelen. Ő a megmentő, minden esetben pozitív, erős, s a természet erőit rendkívül jól ismerő személy. Napjainkban az erdei iskolák szerepe elengedhetetlen az erdészeti- és vadászati tevékenység kommunikációjában. Számos lehetőség/programot nyújtanak, amelyek segítik a vadász és tevékenységköre szakmai megismerését.

A vadász, a vadászat és a vadgazdálkodás megítélése napjainkban összetett. A közvélemény értékelésében fókuszban az esetleges helytelen elejtés, baleset áll, amely a médiában rendszerint kiemelten jelenik meg. A nevelés és oktatás szerepe az e területi szemléletformálásban kiemelt. Az Országos Magyar Vadászkamara Oktatási Szakbizottsága ezért hozta létre az Ismerd meg a vadászokat c. módszertani kézikönyvét, amelynek célja, hogy az arra fogékony óvodás és iskolás gyermekekkel – általuk a szülőkkel is – megismertesse a hazánkban élő vadfajokat, valamint a vadászati kultúrát.

Kulcsszavak: szocializáció, természeti környezet, tanulás, élmény, vadászat, vadgazdálkodás

Abstract

The children become acquainted with the world around them through pictures, stories and tales, which brings them into emotional proximity to the natural environment. Their positive attitude towards their natural environment is based on experiences. Both parents and educators help in this process. The role of educators is essential, as in addition to emotions, they pass on knowledge and lines of action to children, with the main emphasis on personal experience.

The hunter, as a person, is present in the tales as a positive figure. He is the saviour, always positive, strong, and extremely familiar with the forces of nature. Nowadays, the role of forest schools is essential in the communication of forestry and hunting activities. They offer a number of opportunities / programs to help children get to know hunters and their professional field of activity.

* mesterhazy.helga@phd.uni-sopron.hu

The assessment of hunters, hunting and game management is complex nowadays. The evaluation of the public opinion focuses on the possible incorrect killings and accidents, which are usually highlighted in the media. The role of education in shaping attitudes in this area is emphasized. The Education Committee of the National Hungarian Hunting Chamber published therefore a methodological handbook with the title *Meet the Hunters*. The aim of this handbook is to acquaint kindergarten and school children, as well as their parents, with the game species living in Hungary and the hunting culture.

Keywords: socialization, natural environment, learning, experience, hunting, game management

1. Bevezetés

A környezeti nevelés megvalósulása családi és intézményes kereteken belül valósul meg. Intézményes kereteken belül először az óvodában találkozhatunk vele, ahol a pedagógusok a gyermekek korábbi ismereteire építenek. Ebben a korban a gyermekek képeken, meséken és a média által kerülnek kötődésbe az őket körülvevő környezettel, természettel. A vadász mint személy a mesékben pozitív alakként van jelen. Ő a megmentő, minden esetben pozitív, erős, s a természet erőt rendkívül jól ismerő személy. Ezt támasztja alá prof. dr. Faragó Sándor is a *Mindentudás Egyeteme* műsor, *Miért vadászunk* c. előadásában: „Mit is jelent ma a vad, a vadászat az átlagember számára? Mi jut eszünkbe e szavak hallatán? A gyermekek számára – akár a saját gyermekkorunk emlékeit felidézve – az állatmeséket vagy a mesék állatszereplőit jelentik, jelentették. E történetekben, ha szerepel vadász, akkor az igazságosztó képében jelenik meg – lásd például *Piroska és a farkas* történetét. Az állatvilágot hazánkban mind gyermekhez, mind felnőtthöz Fekete István munkássága hozta igazán közel. Csak a természetet és annak állatvilágát jól ismerő vadász (Fekete korának egyik legismertebb vadásza volt) tud ilyen mélyen emberi, de egyúttal biológiailag is hiteles történeteket megírni. Könyvei, a *Vuk*, a *Lutra*, a *Kele*, a *Tüskevár*, a *Téli berek* a természet, a vad és a vadászat harmóniáját mutatják be.”

Az utóbbi évtizedekben a környezeti nevelés jelentősége az oktatásban nem elhanyagolható. 1970-ben került megrendezésre az IUCN (International Union for Conservation of Nature) konferencia, ahol a környezeti nevelést így definiálták: „olyan értékek felismerésének és olyan fogalmak meghatározásának folyamata, amelyek segítenek az ember és kultúrája, valamint az őt körülvevő biofizikai környezet sokrétű kapcsolatának megértéséhez és értékeléséhez szükséges készség és hozzáállás kifejlesztésében.” (Palmer – Neal, 1998)

Általános iskola alsó tagozatában a környezeti nevelés környezetismeret óra keretein belül valósul meg. 2020 tavaszán tankönyvanalízist végeztem, amelyben megvizsgáltam, milyen mértékben van jelen a főbb vadfajaink tárgyköre a 2019/2020-as tankönyvlistán szereplő alsó tagozatos környezetismeret tankönyvekben és munkafüzetekben, illetve, hogy az illusztrációk helytállóak-e. Eredményeim tükrében elmondható, hogy a tananyag kevesebb, mint 5%-a tartalmazza a vizsgált témakört, illetve, hogy a munkafüzetben szereplő illusztrációk egy része egyáltalán nem felel meg a valóságnak, nem hitelesek.

Az attitűdök kialakulásához hiteles ismeretekre van szükség. „A környezeti nevelés során a környezettel, a természettel szembeni emberi attitűdök megváltoztatására törekszünk. A szemléletformálás az attitűdök megismerésére épít és majdan azokat ismerve formál, azaz attitűdváltozást eredményez. A szemléletformálás egy személy vagy csoport attitűdjeit próbálja kialakítani, fenntartani vagy éppen megváltoztatni. Akár kezdeményezői, akár célpontjai vagyunk az ilyen erőfeszítéseknek, összefoglalóan azt mondhatjuk, egy társas befolyásolás részeseivé, alanyaivá válunk. Mivel az attitűdalakulás- és változás nagy hatással van mindennapi életünkre, annak formájára, értékeire, helyszíneire stb. a tudomány, különösen a szociálpszichológia központi témakörébe tartozik. Azonban interdiszciplinaritása nem

vitatható a természettudományi és társadalomtudományi összefüggéseiben sem. A környezet-tudatos életmód, a fenntarthatóságra való törekvés csak akkor valósítható meg, ha az emberek attitűdjei a gondolatokban, az ismeretekben és az emberi érzésekben és tetteikben a mindennapi élet részévé válnak. Ugyanis ekkor beszélhetünk majd interiorizált cselekvésekről.”(Molnár, 2009)

Napjainkban az erdei iskolák szerepe elengedhetetlen az erdészeti- és vadászati tevékenység kommunikációjában. Számos lehetőséget/programot nyújtanak, amelyek segítik a vadász- és tevékenységköre szakmai megismerését.

2. Vadászati kommunikáció

„A kommunikáció a gondolatok közlésének aktusaként vagy folyamatként definiálható. Azt jelenti:

- Tudatni valamit, tájékoztatást adni valamiről.
- Közvetíteni valamit.
- Információk, érzelmek, gondolatok, újdonságok, ötletek stb. közlése vagy cseréje valamilyen erre szolgáló eszköz, illetve jelrendszer (nyelv, írás, arckifejezés, gesztusok, média stb.) útján.

A kommunikáció feladata az is, hogy a kívánt módon befolyásolja a közönséget. Végtére is a kommunikáció célja az állásfoglalás (attitűd) és a magatartás befolyásolása. Számos lépés szükséges ahhoz, hogy befolyásolni tudjuk az attitűdöket, és igen esetleges az, hogy aki elszánt ellenzője valaminek, vagy akinek egyáltalán nincs saját véleménye, hirtelen szenvedélyes támogatóvá válik. Ebből következik, hogy egy kommunikációs program tervezésekor alapvetően fontos tudni, hogy

- melyek a legfontosabb célközönségeink (key audiences)
- milyen attitűddel rendelkeznek a különböző közösségek vagy közönségek (various publics or audiences)” (Stark, 2002 p.2.)

Az elmúlt évtizedekben a társadalom figyelme minden korábnál nagyobb mértékben fordult a vadászat- vadgazdálkodás irányába. A vadászat, vadgazdálkodás mindenki számára mást és mást jelent. Számos közvéleménykutatás támasztja alá, hogy a laikus embereknek gyakran fogalmuk sincs arról, hogy a vadászat, vadgazdálkodás tervszerű keretek között zajlik, s törvények szabályozzák. Ezt bizonyítja a 2019-ben elvégzett kutatásom is, melyben vadászat-vadgazdálkodás, főbb vadfajok tárgykörének ismereteit mértem pedagógushallgatók körében.

Eredményeim tükrében elmondható, hogy a hallgatók nincsenek tisztában az e jellegű ismeretekkel. Ennek ellenére az ismeretek hitelességének fontossága nem elhanyagolható.

A Nemzeti Erdőstratégia (továbbiakban NES) tíz fő stratégiai célterületet fogalmazott meg 2016-ban. Ezek között a hatodik a fenntartható vadgazdálkodás, a tizedik pedig a hatékony kommunikáció. A stratégiában kiemelik, hogy rendkívül fontos, hogy a kommunikáció igazodjon a célcsoportokhoz, azok ismeretéhez és attitűdjéhez. A kommunikációs üzenetek aktualitására és közérthetőségére hívják fel a figyelmet.

Ahogy a NES-ben is hangsúlyozzák, fontosnak tartom, hogy a célközönség számára érthető információkat közöljünk. Kerüljük a túlzott szakzsargont és a mozaikszavakat. Erre rendkívül jó példa Földvári Attila (OMVV) interjúja a Retro Rádióban (2020.05.05), amelyben arra hívja fel a hallgatóság figyelmét, hogy az elfektetett őzgidákhoz ne nyúljunk hozzá. Fogalmazása egyszerű, de mégis szakmai, mindenki számára érthető.

Napjainkban az információkat a televízióból, rádióból, internetről, nyomtatott formában megjelent sajtóból vesszük magunkhoz. Vadászati kommunikáció terén van hova fejlődnünk, de mint az előző példám is mutatja, jó úton haladunk. A társadalom pozitív attitűdjeinek

kialakulásában a megfelelő kommunikáció nagy szerepet játszik. Az utóbbi időszak érdemi lépése volt, hogy az Országos Magyar Vadászkamara Oktatási Szakbizottsága megalkotta az Ismerd meg a vadászokat c. módszertani kézikönyvét, illetve az Agrárminisztérium támogatásával elindult az országos online erdei iskola sorozat.

3. Ismerd meg a vadászokat!

Az Országos Magyar Vadászkamara (Továbbiakban OMVK) és annak Oktatási Szakbizottsága 2019-ben megalkotta az Ismerd meg a vadászokat c. ifjúsági programot, amelyhez egy módszertani kézikönyvet is készített.

A program célja, hogy az arra fogékony óvodás és iskolás gyermekekkel megismertesse a hazánkban élő vadfajokat, biológiai tulajdonságaikat és környezeti szükségleteiket – mindezt az OMVK területi szervezeteinek segítségével. Azoknak a gyermekeknek pedig, akik érdeklődnek a vadászat iránt, lehetőségük van megismerni a vadászati kultúrát, a hagyományokat, vadászati módokat, eszközöket és a vadászias magatartást.

A kézikönyv kiemeli a Nemzeti Alaptanterv fontosságát. Az összes foglalkozás összefüggésben van a tananyaggal. Három nagy csoportban tartják az előadásokat, életkor szerint differenciálva:

- óvoda, általános iskola alsó tagozat (1-4. osztály)
- általános iskola felső tagozat (5-8. osztály)
- középiskola

A kézikönyv összeállítói fontosnak tartják, hogy a gyermekeknek lehetőségük legyen a saját élményeik, tapasztalataik beemelésére is. Az előadások végén azt szeretnék elérni, hogy mindenkiben tudatosuljon: a vadászat egy fontos hivatás, amely nem a vad lelövéséről szól, hanem a vad tiszteletéről, szeretetéről, gondozásáról, és ez jogszabályi keretek között zajlik.

A módszertani útmutató felépítése szakmai. Figyelembe veszi a gyermekek életkori sajátosságait, kiemeli, mit vihet magával az előadó az előadásokra, s mit nem. Differenciálja a korcsoportoknak szánt előadások időtartamait, s megköti, hogy az előadásra a gyermekek számára nem megszokott öltözékben érdemes megjelennie az előadónak, tehát vadászruhában.

A módszerek közül az előzetes tudás és élmény előhívását, az érzékszervek bevonását, drámapedagógiát, az önálló felfedezés és az IKT eszközöket is használják.

Ezen kezdeményezés rendkívül jó lehetőséget biztosít arra, hogy szakemberek megfelelő, hiteles ismeretekkel lássák el a felnövekvő generációt, ők feltehesék kérdéseiket, s az arra érdeklődő diákoknak van lehetőségük további, bővebb tudáshoz jutni.

4. Online erdei iskola

Az Agrárminisztérium támogatásával 2020. május 10-én, a Madarak és fák napján elindult az Online erdei iskola sorozat. A foglalkozások célja, hogy jelen helyzetben is megalapozzák a környezettudatos magatartás alapjait, megismerjék hazánk különböző tájait, vadon élő állatait, növényeit és gyógynövényeit. A videók elsősorban általános iskolás korosztálynak szólnak, amelyek elérhetők az erdőgazdaságok Facebook oldalán, illetve az Országos Erdészeti Egyesület youtube csatornáján is. Ezáltal lehetőségük van a gyermekeknek virtuálisan ellátogatni az ország több pontjára is.

A tanév végéig minden nap közzétesznek egy-egy 15–20 perces videót, más-más témában.

„A környezeti nevelés alap gondolata, hogy aki megismeri az erdők értékeit, az hosszú távon részt is vesz a megóvásukban és a gyarapításukban. Az erdei iskolákat az erdő-

gazdaságok honosították meg Magyarországon, és ma már országszerte 40 intézményben évente több mint 100 ezer gyermeket oktatnak a természet tiszteletére. A csoportok erdőpedagógusok vezetésével, játékos formában ismerkedhetnek meg az erdők értékeivel. Az erdőpedagógia lényege a természettel való közvetlen találkozáson keresztül történő tanulás, és az erdei életközösség minden szereplőjével közeli kapcsolatban álló erdész személyének bevonása a nevelő munkába.” (AM Sajtóiroda)

Az online erdei iskola sorozat elindítása a későbbiekben is bővítheti a pedagógusok tárházát – akár óvodai, akár iskolai keretek között – környezeti nevelés foglalkozáson és környezetismeret tanóra keretein belül egyaránt, hiszen számos témakör került feldolgozásra.

5. Összegzés

Hiteles ismeretekre tehát nem csak pusztán a laikus embereknek van szüksége, hanem a felnövekvő generációnak, szüleiknek és a pedagógusoknak is. Ezáltal tud az ismeret érdekessé válni a gyermekek számára, amelyhez egy – a téma iránt érdeklődő – pedagógus nagy segítséggel lehet. A fent leírt programok rendkívül jó lehetőségeket kínálnak, amelyek által talán közelebb tudunk jutni a más kialakult véleménnyel rendelkező szülőkhöz, felnőttekhez is – a hiteles ismeretek, ismeretátadók segítségével.

Felhasznált irodalom

- AM SAJTÓIRODA: <https://www.kormany.hu/hu/foldmuvelesugyi-miniszterium/allami-foldekert-felelelos-allamtitkarsag/hirek/online-erdei-iskola-sorozat-indul-a-madarak-es-fak-napjan>
(Utolsó letöltés: 2020.06.29.)
- FARAGÓ, S. (2006): Mindentudás Egyeteme, Miért vadászunk? c. előadás
- MOLNÁR K. (2009). Erdővel kapcsolatos ismeretek gyermeket nevelő családok körében, Doktori (PhD) értekezés, Nyugat-magyarországi Egyetem. Sopron: p. 34.
- NEMZETI ERDŐSTRATÉGIA (2016):
https://www.kormany.hu/download/a/1a/d0000/Nemzeti_Erd%C5%91strat%C3%A9gia.pdf,
(Utolsó letöltés: 2020.06.25.)
- PALMER, J. – NEAL, P. (1998): A környezeti nevelés kézikönyve. Körlánc Környezeti Nevelési Program. Budapest. p. 252
- STARK M. (2002): Kommunikáció és konfliktusok a magyar erdőgazdaságban. [Kommunikationsfragen und Konflikte in der Forstwirtschaft Ungarns] Német nyelven megjelent publikáció magyar nyelvű kézírata. In: 34. Forstpolitik-Treffen, Sopron, 2002. március 20–22. Konferencia kiadvány CD-n. Sopron. 14 p.